ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

КОФЕРДАМ (РАББЕРДАМ)

майстер-клас

Спікер: к.м.н., доцент Северин Лариса Вікторівна

Харків - 2026

На виконання абзацу 3 пункту 19 Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 725 (до проведення заходу залучені особи, які не мають конфлікту інтересів)

ЗАЯВА
про відсутність конфлікту інтересів

Цією заявою Северин Л.В. підтверджую, що:
(ПІБ тренера/доповідача)

не проваджу безпосередньо або із залученням третіх осіб діяльність, пов'язану з виробництвом, оптовою та роздрібною торгівлею, імпортом лікарських засобів і медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації (асистивних технологій), та не перебуваю у складі засновників (учасників, власників) або органів управління осіб, які проводять вказану вище діяльність, не перебуваю у господарських, цивільних, трудових відносинах з особами, які провадять таку діяльність;
під час заходу БПР, не здійснюватиму жодних дій для реклами фізичних та юридичних осіб (їх назв, логотипів, торгових марок, результатів діяльності та іншого), які пов'язані з виробництвом, оптовою та роздрібною торгівлею, імпортом лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації.

Дата проведення заходу (01.12.2026)

ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛЮЧОВА ФУНКЦІЯ

- Що таке Кофердам? Концепція Абсолютної Ізоляції

- Кофердам (Rubber dam) — це еластична латексна або безлатексна мембрана, яка ізолює один або кілька зубів від ротової порожнини під час стоматологічного лікування.

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС: ВІД ВАТИ ДО ЛАТЕКСУ

- Історія: Народження Стандарту Якості (1864)
- **До 1864 р.**: Використовувались **ватні валики** – лише відносна ізоляція, неповна сухість.
- **1864 р.**: Американський стоматолог **Сенфорд Крісті Барнум** винайшов і вперше застосував латексну хустку.
- **З 1980-х рр.**: З розвитком адгезивних технологій та ендодонтії кофердам став обов'язковим клінічним протоколом.

Мета:

- створити сухе чисте поле;
- відносна стерильність робочого поля, запобігти контамінації слиною, кров’ю чи диханням;
- захистити пацієнта від ковтання інструментів/рідини;
- покращити адгезію, видимість і стерильність під час роботи.

КЛІНІЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ: СФЕРА ВИКОРИСТАННЯ

1. Ендодонтія: Лікування кореневих каналів (абсолютна стерильність/контамінація бактеріями).
2. Реставраційна Стоматологія: Пломбування композитами (абсолютна сухість).
3. Фіксація Протезів: Цементування вінірів, накладок, вкладок (сухість для адгезивних цементів), дитячих коронок.
4. Герметизація Фісур та Відбілювання: Захист м'яких тканин.

- **Відбілювання зубів**. Застосовується в деяких випадках для захисту губ пацієнта від підвищеної температури, спричиненої впливом тепла, що генерується лампою в процесі відбілювання.
- Для ізолювання зубів з **брекет-системою** коффердам може не використовуватися.
- А також – при реставрації одиниць, на яких закріплені **коронки мостоподібних протезів,**
- анатомічні особливості зубощелепної системи, що ускладнюють використання латексної плівки;
- лікування піддесневого карієсу, невеликий обсяг реставрації

Протипрокази

- Порушення носового дихання. Порожнина рота повністю закривається латексною завісою, тому дихати ротом буде неможливо;
- Можлива алергія на латекс;
- Хвороба Альцгеймера;
- Епілепсія.

ІНСТРУМЕНТИ

1. Пробійник (Punch): Створює ідеально круглі, нерозривні отвори.
2. Щипці для Кламмпів (Forceps): Для безпечного розведення та позиціонування клампа.
3. Флосс: Для страховки клампа та просування хустки в міжзубні проміжки.
4. Stamp (відмітник) – це інструмент, що містить чорнило для створення розмітки на латексі, що відповідає розташуванню зуба. У деяких випадках (наприклад, тонкий вид серветки) можна накласти еластичну серветку на ріжучі зуби і розмежувати їх кульковою ручкою або фломастером.
5. допоміжні засоби

Хустки:

- товстий спеціальний (0,34-0,39 мм)
- екстратолстий (0,29-0,34 мм)
- товстий (0,33-0,38)
- середній (0,18-0,23 мм)
- тонкий (0,13-0,18 мм)

потрібні для стандартного лікування, вони легкі в експлуатації, і добре натягуються, такий тип використовується лише в початковій практиці, далі переходять на більш практичні види.

кольори та їх характеристики

- Бежевий коффердам часто застосовується при
- надання ендодонтичних послуг за рахунок своєї
- прозорість. Через слабку видимість контурів є недостатньо ефективним при роботі з композитними матеріалами;

- Коричневий або темно-сірий коффердам добре контрастує з білим кольором зубів, при цьому не відображає потік світла, що спрямований на нього;

- Зелений коффердам також відмінно контрастує із кольором зубів, дозволяючи добре бачити їхні контури. Має приємний заспокійливий відтінок та м'ятний аромат. Ефективний під час реставрації зубів.

- Інші кольори коффердаму, такі як блакитний, синій, рожевий, бузковий та мармуровий є альтернативними вищеописаним. Світлі кольори - підвищеної просвічуваності; темні – підвищеної щільності.

- Коффердам має гладку та припудрену поверхню. Гладка поверхня завжди прилягає до ротової порожнини пацієнта, а припудрена звернена до лікаря.

- Різновидом кофердаму є віріб Optidam, перша 3-мірна система для ізоляції, яка складається з анатомічно-адаптованої рамки, і дозволяє чітко і просто розміщувати її як на верхній, так і на нижній щелепах.

- Optradam

РАМКА

Призначення: Утримує хустку в натягнутому стані, відводить щоки та губи.

Типи: Металеві (Юнга) або Пластикові (Остбі, рентгенопрозорі).

Складні

АНАТОМІЯ СИСТЕМИ: КЛАМПИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

- КЛАМПИ

Фіксують хустку на опорному зубі.

Типи: Крилаті (Winged)

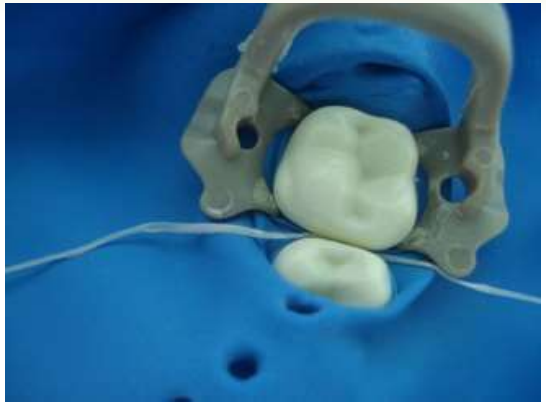
Безкрилі (Wingless).

металеві,

пластикові (атравматичні, софт клампи),

агресивні,

утримуючі

Важливо: Вибір анатомічно коректного клампа (для молярів, премолярів тощо).

Для молочних зубів: Набори кламерів зменшеного розміру для використання в дитячій стоматології.

Для зруйнованих зубів: Спеціальні кламери з гострими щічками, які забезпечують кращу ретенцію на зубах зі зруйнованою коронкою.

- Ретельно-утримуючі (фіксуючі) кламери: Забезпечують фіксацію гумового платка та створюють ізоляцію.
- Ретракційні кламери: Призначені для відведення ясенного краю, забезпечуючи доступ до під'ясенної ділянки.
- Безтискні (стабілізуючі) кламери: Забезпечують стабілізацію кофердаму, не створюючи значного тиску на зуб.

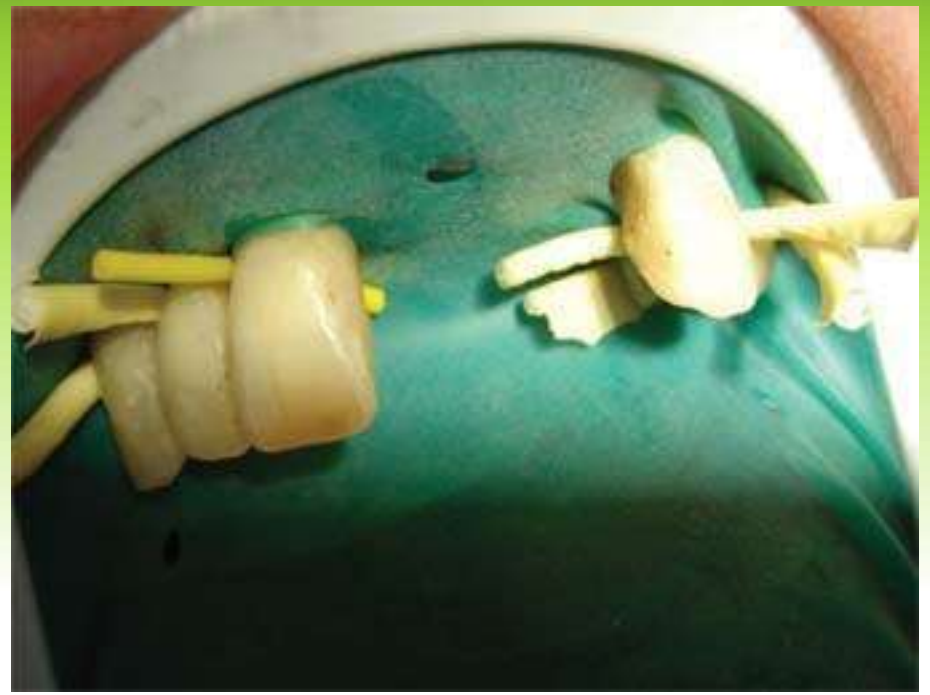
Кламери за формою -Форма бранш (гілок, що фіксуються на зубі) є різною:

- Прямі плоскі
- Скошені
- Гладкі
- Зубчасті

додатково:

- корд
- тефлон (Фумлента)
- ножиці

Недостатки

- Втрата осьових орієнтирів при препаруванні входу до порожнини зуба.
- Високі вимоги до рентген-діагностики.
- Існує можливість травмування міжзубного сосочка.
- Завіса може зміщуватися.
- Можлива алергія на латекс (якщо є алергія, можна замінити силіконовими пластинами);

- Найчастіше демотивація використання коффердаму серед «лікарів зі стажем» полягає в наступному:
- фіксація коффердама займає досить багато, або ж більше часу, ніж ізоляція робочого поля ватними валиками;
- результати успішності проведення різних стоматологічних втручань при ізоляції робочого поля ватними валиками та коффердамом практично не відрізняються (це ж встановлено з їхнього власного досвіду);
- у випадках коли пацієнт «не потопає» у власній слині, тобто рівень слиновиділення є настільки малим, що ізоляції взагалі не потрібно проводити, або достатньо «заткнути основні пробоїни» в місцях відкриття проток великих слинних залоз;
- і як кажуть буржуа "last but not least", і причина, яку лікарі визнають найрідше - просто невміння правильно використовувати коффердам.

- коффердам не можна одягнути на беззубу щелепу
- складність накладення коффердама на препаровані та зруйновані зуби, неможливість у якихось випадках створити повну ізоляцію
- поява алергічних реакцій на латекс (але подібні реакції трапляються вкрай рідко);
- в окремих випадках, коли трудовитрати на встановлення значно перевищують ефект від його наявності
- «Всі інші недоліки, які відзначають багато лікарів (потрібний додатковий час, створює незручності для пацієнта, створює подорожчання послуги), зі зростанням досвіду використання коффердама пропадають самі по собі».

Техніки накладання кофердаму:

- При накладенні раббердама потрібно знати, що його потрібно розміщувати гладкою стороною до порожнини рота пацієнта, а припудреної до стоматолога. Для установки системи потрібний кламп.

- Установка коффердама здійснюється за допомогою однієї з чотирьох технік:

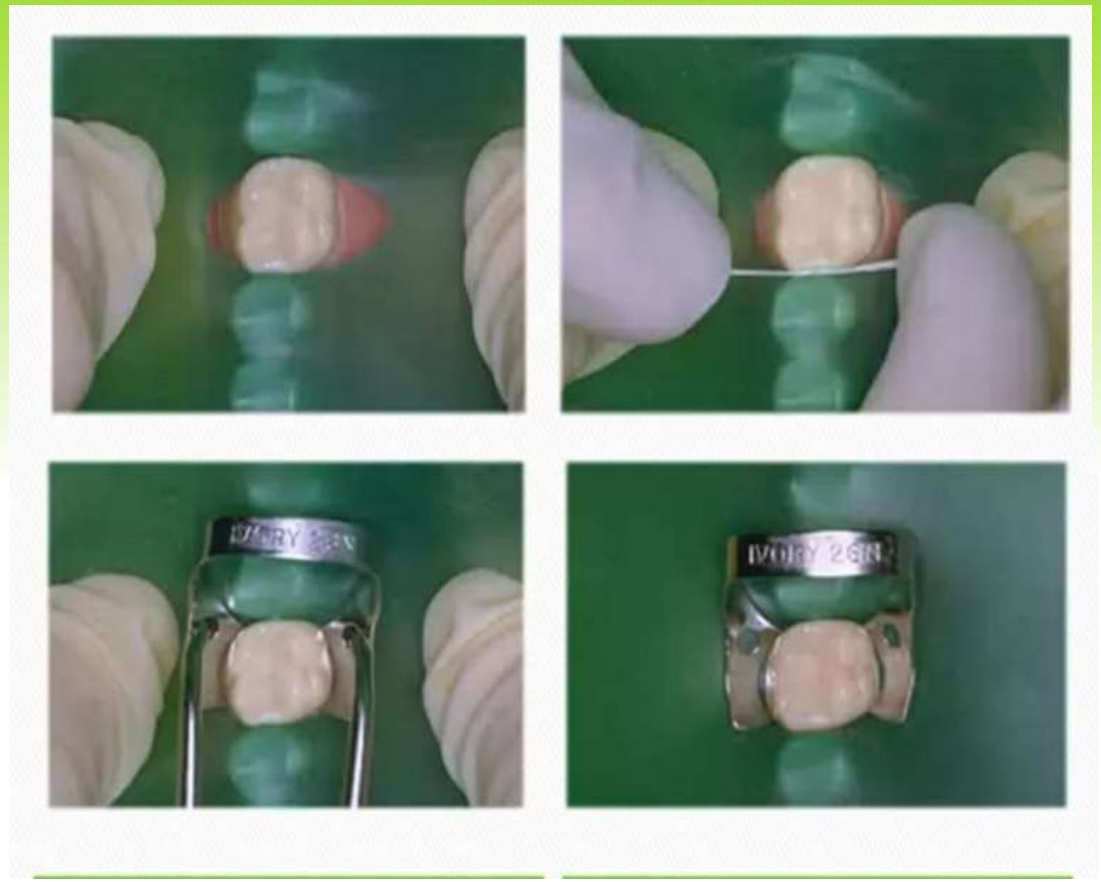
техніка “з крилами”

- використовується для встановлення латексної завіси на моляри та премоляри. Тут потрібна рамка, на яку натягується латексна серветка. У порожнині встановлюється затискач, і закріплюються щипці. Щоб хустка не торкалася шкіри людини, обличчя накривається серветкою. Далі затискач фіксується на зубі трохи нижче ніж екватор. Заключним штрихом є зняття раббердама з крил за допомогою прасування.

“Спочатку платок”

- в ідеалі потребує допомоги помічника. Цей спосіб комфортний для накладання матеріалу на будь-які зуби. Необхідно заздалегідь встановити оптидам на раму, потім помічник бере його двома руками між вказівним і великим пальцями і простягає зуб крізь отвір. Останнім кроком є просування лікарем латексної гумки крізь апроксимальні контакти за допомогою зубної нитки. Суть роботи полягає в тому, що помічник тримає систему, а лікар закріплює затискач.

“Спочатку кламп”

- — метод, що підходить для першого моляра та премоляра. Тут клампи потрібні без крил. Для початку вони кріпляться на зубі, а потім латексна хустка натягується на затискач і фіксується на рамі. Перед закріпленням треба зафіксувати зубну нитку для легшого вилучення.

Техніка Дуги

- потрібна, якщо необхідно лікувати нижні моляри. Затискачі краще використовувати без крил. На першій стадії треба просунути в отвір серветки латексної дугу затиску. Далі треба закріпити щипці, а хустку зібрати в пучок. Потім затискач необхідно встановити на зуб, тримаючи хустку для контролю посадки. Після цього хустку провести через затиск і закріпити на рамі. Якщо треба встановлювати на вітальному зубі, то проводять анестезію, бо це трохи болісна процедура.

Сплітдам

- коли в один отвір можна ізолювати одразу кілька зубів. або і всі зубі на щелепі
- додатково використовують самеріали для фіксації сплатдама на слизовій (рідкий кофердам, відбитковий матеріал і таке інше

Попередньо проведені дослідження також показують, що ризик контамінації відпрепарованої каріозної порожнини при реставрації її композитом без використання коффердаму зростає до 95-99%, тоді як із ним не перевищує 70%. Тобто ізоляція коффердамом забезпечує як функцію «греблі проти річки слини», а й захисту від бактеріальних форм життя у структурі зуба, що, зрештою, закінчується розвитком повноцінного каріозного процесу.

- Якщо коффердам наносився на зуб, то після усунення кламмера латекс спокійно знімається. Однак, якщо задіяно багато зубів, то тут картина трохи інша.

- У такому разі гумова серветка натягнута на кожен зуб, тому її необхідно знімати ножицями.

Після того, як система видалена з порожнини рота, треба переконатися, що там немає її залишків.

- Рідкий коффердам – це гелевий матеріал, основою якого є метакрилат. При нанесенні він полімеризується, потрапляючи в міжзубні щілини і твердне приблизно за 20 секунд.

- Щоб його нанести, необхідно встановити ретрактори на губи та щоки, потім закласти слиновідсмоктувач та валики з вати, щоб ізольовані зуби були сухими та чистими. Потім обережно наносити гель навколо зуба. Після полімеризації можна починати роботу і в кінці за допомогою прасування зняти його.

Позитивні якості рідкої стоматологічної завіси:

- легкість у експлуатації;
- захист тканин від дії хімічних речовин.

Для чого використовується:

- професійне відбілювання;
- герметизація після встановлення звичайної системи оптидама;
- зняття зубного каменю.
- Якщо при лікуванні зубів пацієнт наполягає на користь використання рідкої завіси, обов'язково треба скористатися ретракторами.

Попередження щодо побічної дії

- Спеціалізовані матеріали на основі гуми у деяких пацієнтів викликають алергію на латекс. Іноді негативну реакцію організму провокує тальк, яким пересипано підготовлені пластини.

- Виробники врахували зауваження лікарів та пацієнтів, розробили коффердам Kentzer Kascher Dental без тальку. Багаторазова обробка рідиною видаляє дрібнодисперсний порошок.

- Ще одна новинка – раббердам на основі силікону. Матеріал з відмінними характеристиками, але еластичність трохи нижча, ніж у стандартного покриття. Вихід було знайдено – стоматологи використовують пробійник більшого діаметра.

Якщо є певні протипоказання або небажання накладання оптидаму, то можна скористатися альтернативними методами:

- слиновідсмоктувач
- слиновідсмоктувач або пиловідсмоктувач;
- типси – спеціалізовані пластинки, що вставляються на слинну протоку для вбирання рідини;
- валики із вати.

оптрагейт

Ці методи також сприяють створенню сухості, але не гарантують обмеження проникнення патогенних мікроорганізмів на 100%.

За підсумками, використання латексних хусток у стоматологічній практиці забезпечує безпеку та економить час лікаря та пацієнта, роблячи лікувальний процес простіше та якісніше. Встановлення такої системи буде зручним стоматологу та його пацієнту.

Дякую за увагу!

Питання?